

забезпечення функціонування тіньової економіки, відтворення економічного потенціалу організованої злочинності. Ряд економічних досліджень з проблематики тіньової економіки доводять той факт, що „відмиті” гроші та „втеклі” капітали не повертаються у „світлий” сектор національної економіки України.

Висновок. Отже, інвестиційна безпека і безпека інвестиційної діяльності є взаємопов’язаними комплементарними поняттями. Друге є ключем до першого. Інвестиційна безпека країни не може бути забезпечена без належної безпеки інвестиційної діяльності.

Література

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення): Монографія / О.І. Барановський. – К.: КНТЕУ, 2004. – 759 с.
2. Варналій З.С. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України / З.С. Варналій // Економіка і управління. – 2000. – №1. – С.18 – 29.
3. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: Монографія / В.І. Кириленко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.
4. Пирожков С.І. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / С.І. Пирожков. – К.: НППМБ, 2003. – 42 с.
5. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60. Режим доступу до ресурсу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>
6. Закон України “Про основи національної безпеки України”. – Відомості Верховної Ради України. – № 39. – ст.351 (зі змінами та доповненнями). Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/lows/show/964-15>
7. Користін О.Є. Економічна безпека: навч. посіб./ О.Є. Користін, О.І. Барановський, А.В. Герасименко, Л.М. Доля, О.М. Калюк та ін. За ред. О. М. Джужи – К.: Алерта, Центр учбової літератури, 2010. – 368с.

УДК 336.71

Охрименко Ірина Борисівна
канд. екон. наук,
доцент кафедри банківської справи
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима гетьмана»
e-mail: irina7674@ukr.net

РОЗВИТОК БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНИХ ЗМІН

Анотація: у статті розглядаються реалії і проблеми розвитку безготівкових розрахунків в Україні і можливі шляхи їх вирішення, надані пропозиції щодо удосконалення організації безготівкових розрахунків та вказано на переваги їх розвитку як чиннику економічних змін в країні.

В останні роки Україна вийшла на новий рівень розвитку технологій у сфері інформаційної безпеки, зокрема: прийнято закони про електронний цифровий підпис і електронний документообіг, вітчизняні операційні системи відповідають міжнародним і національним стандартам, конкурентоспроможні на міжнародних ринках і ні в чому не поступаються іноземним аналогам.

Національний банк України планує до 2020 року знизити показник співвідношення рівня готівки в економіці до ВВП майже удвічі, з 14,6 % у 2015 році до 7,5 %. Для реалізації цього завдання було розроблено програму під назвою «Cashless economy» [2]. Реалізація проекту «Cashless economy» передбачає не лише скорочення готівкового обігу, а насамперед зменшення тіньового грошового обігу, збільшення бази оподаткування та акумулювання

банками інвестиційних ресурсів, необхідних для відновлення зростання економіки та задоволення потреб громадян.

І все ж, Україна належить до країн зі значним обсягом готівки в економіці. Суттєвий вплив на збільшення обсягів готівки в обігу спричиняють такі фактори: високий рівень тіньової економіки та велика кількість неконтрольованих стихійних ринків; нерозвиненість фінансових ринків; низький рівень доходів населення; незначна частка безготівкових форм розрахунків населення; економічна та політична нестабільність; девальваційні та інфляційні очікування; нестабільність депозитного та валютного ринків, внаслідок чого періодично спостерігається вилучення вкладниками депозитів, оскільки населення надає перевагу заощадженням у готівці; наявність ризиків при використанні безготівкових форм розрахунків; дефіцит POS-терміналів у торговельній мережах; відсутність у населення досвіду користування безготівковими платіжними інструментами; обмеженість використання безготівкових форм розрахунків у сільській місцевості та інші.

Незважаючи на широке розповсюдження зарплатних проектів, частина офіційних зарплат продовжує виплачуватись готівкою. Наприклад, більшість пенсіонерів і досі отримує пенсії готівкою через мережу «Укрпошти», «сіра» зарплата також виплачується готівкою. Тому необхідні комплексні заходи із стимулювання виплати пенсій, соціальних платежів та заробітних плат у безготівковій формі.

Для карток, що використовуються для виплати заробітної плати, застосовуються тарифи, за якими стягується комісія за зарахування коштів (тобто плата за обслуговування картки покладається на працедавця). Держатель знімає готівку у мережі банкоматів безкоштовно. Можливими заходами в рамках проекту є «впровадження комісії» на операції зі зняття зарплатних коштів через банкомати, відміна комісії за зарахування готівкових коштів на зарплатні картки та додаткова фінансова мотивація безготівкових розрахунків.

Незважаючи на розвиток технологій, основною формою розрахунків між фізичними особами залишається готівка. За дослідженням НБУ, основними способами передачі готівки між фізичними особами є передача готівки з рук в руки та зарахування готівки через банківський термінал. Тому необхідно поширювати серед населення інформацію щодо прогресивних видів безготівкових розрахунків, зокрема стимулювати безготівкові розрахунки типу переказів з картки на картку, що стане заміною передачі готівки з рук в руки. Необхідно впливати на звички споживачів через заохочення та створення умов для зручних розрахунків є ключем для зниження використання готівки в сегменті.

Слід популяризувати переказ грошей через Інтернет-банкінг, як альтернативу використання систем переказу готівки. Подальше поширення мережі POS терміналів у малій та середній комерції є ключовим напрямком для зниження готівкового обороту. Для більш активного використання електронних платіжних засобів необхідно забезпечити подальший розвиток інфраструктури, а також сприяти розвитку фінансової грамотності.

У зв'язку з тим, що кур'єри є найбільш зростаючим сегментом бізнесу, що працює через готівку, в перспективі необхідно підвищувати ступінь мотивації та контрольованості безготівкових розрахунків у сферах інтернет-торгівлі та доставки.

Використання готівки дешевше для учасників ринку, ніж електронні транзакції. Зокрема, середня вартість безготівкової транзакції для торговця 1,4 %. Тому необхідно привести тарифи на послуги з інкасації коштів, а також послуги, на які інкасація має опосередкований вплив, до економічно обґрунтованих.

Безготівкова оплата вартості товару чи послуги не вигідна продавцеві. Середня вартість торговельного еквайрингу в Україні становить 2 % від обороту плюс 300 гривень за оренду терміналу на місяць. Тому слід переглянути підходи до правил прозорості у ціноутворенні при встановленні вартості безготівкових транзакцій.

Транспорт – найбільш масовий сегмент по кількості розрахунків, що використовує готівку. Тому доцільним буде впровадження єдиних електронних талонів для міських видів транспорту з поповненням безготівково он-лайн або через термінали самообслуговування (приклад – Oyster card Англія), а також обладнання кондукторів зчитувачами карток.

Послуги, що надаються державою, здебільшого оплачуються також готівкою. Усі форми розрахунків з державними органами повинні бути переведені в електронні через впровадження сервісу direct debit та постійно діючих платіжних доручень (standing order). Для цього варто відкрити єдиний веб-портал для оплати усіх послуг, що надаються державою, а також домогтися скасування статусу квитанції як єдиного підтверджуючого документа через створення єдиного реєстру квитанції.

Також з метою підвищення обсягу безготівкових розрахунків доцільно більш широко використовувати вексельну та акредитивну форми розрахунків. Так, одним із варіантів розв'язання проблеми низького обсягу безготівкових розрахунків є вексель як проста форма кредитних грошей для оплати товарів та послуг, надання позик, гарантій міжбанківських кредитів. При застосуванні такої форми платежу досягається економія не тільки грошей, а й часу для проведення розрахунків, що дає можливість усунути одразу декілька недоліків існуючої системи безготівкових розрахунків. Варто також зазначити, що чим вищий рівень економії грошей у платіжному обороті, тим він стійкіший, а тому використання векселя забезпечить зниження витрат від інфляції та закріплення господарських зв'язків.

Розвиток безготівкових розрахунків в Україні є справою державного значення. З метою більш повної реалізації переваг безготівкових розрахунків потрібне удосконалення нормативної та законодавчої бази, системи регулювання і нагляду з боку Національного банку, зокрема, впровадження оверсайту платіжних систем, а також формування і розвиток нових інституційних механізмів, що дозволять забезпечити надійність і ефективність систем безготівкових розрахунків і платежів.

Основні завдання центрального банку у сфері регулювання платіжних систем і вдосконалення безготівкових роздрібних платежів полягають у підвищенні їх операційної надійності, ефективності надання платіжних послуг та стабільності функціонування, вдосконаленні моніторингу та управління ризиками платіжних систем, сприянні розвитку платіжних інструментів, технологій та платіжної інфраструктури, розширенню спектра фінансових послуг, що надаються за допомогою інструментів безготівкових розрахунків, а також у забезпеченні захисту прав споживачів платіжних послуг [3].

З метою регулювання та забезпечення розвитку безготівкових розрахунків в Україні на державному рівні необхідно вирішити такі завдання: підвищити довіру з боку населення до банківської системи, яка була втрачена в умовах фінансової кризи та збільшити обсяги залучення на депозити коштів фізичних та юридичних осіб; прискорити терміни зарахування коштів, отриманих з рахунків покупців на рахунки суб'єктів господарювання, торгівлі; запровадити страхування ризиків держателів платіжних карток від несанкціонованого втручання та непередбаченого використання; рекомендувати установам банків при оформленні споживчих кредитів фізичним особам відкривати таким особам карткові рахунки із зарахуванням на них відповідної суми кредиту, що дозволить здійснювати розрахунки за товари, послуги у безготівковому порядку [1].

Таким чином, удосконалення організації і розвиток безготівкових розрахунків важливі як для реального, так і для банківського секторів і потребує вирішення таких завдань:

- внесення змін до існуючих нормативних документів та законів, виправлення всіх неточностей та суперечностей, для того щоб закони і нормативні документи не суперечили одне одному;
- підвищення відповідальності підприємств за своєчасне і в повному обсязі здійснення платежів за всіма зобов'язаннями;
- зміцнення договірної дисципліни;
- прискорення обігу обігових коштів;
- запровадження відродження системи заліків взаємної заборгованості підприємств;
- оновлення розрахунків між підприємствами чеками з лімітованих чекових книжок, які гарантують здійснення оплати ;

- більш активне використання акредитивної форми розрахунків як більш цивілізованої порівняно з передплатою, яка витіснила інші форми розрахунків;
- підприємства повинні вибирати оптимальні форми безготівкових розрахунків;
- введення в розрахунки простого та переказного векселів як найбільш перспективної форми безготівкових розрахунків у даній ситуації.

Реалізація таких завдань, допоможе збільшити обсяги безготівкових розрахунків, що в свою чергу, сприятиме росту економіки, підвищить рівень прозорості та спонукатиме до активного розвитку сучасних сервісів та технологій.

Розвиток безготівкових розрахунків є вигідним для всіх учасників грошових відносин. Для держави відбудеться підвищення бази оподаткування від прозорого ведення бізнесу, знизиться рівень тінізації економіки, скоротяться витрати на обслуговування грошового обороту тощо. Перевагами для торговців будуть збільшення обсягів продажів, підвищення захисту від шахрайських дій. Для банків: відбудеться скорочення операційних витрат (на послуги з інкасації, оплату роботи касирів тощо), розшириться клієнтська база за рахунок надання клієнтам додаткових переваг, а також за рахунок акцій, зростуть комісійні доходи, знизяться ризики. Щодо фізичних осіб, то від безготівкових розрахунків вони отримають такі переваги як зниження ризику від шахрайських дій, зручність у використанні, доступ до додаткових сервісів та можливостей, легалізацію отримання доходів тощо.

Тобто, в цілому розвиток безготівкових розрахунків є вагомим важелем позитивних змін в економіці України.

Література:

1. Колодізев О. М. Вплив безготівкових розрахунків на обсяг активів банків України. - 2016. [Електронний ресурс].- Режим доступу:<http://repository.hneu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/>
2. Концепція проекту Cashless economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=31538042>.
3. Міщенко В., Ніконова М. Розвиток безготівкових роздрібних платежів і технологій самообслуговування клієнтів банків в Україні. / Вісник Національного банку України – 2013, №1. – с. 20-25. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua>.

УДК 332.025.12

**Сафонов Юрій Миколайович, д.е.н.,
професор ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана,
sum1971@inbox.ru**

**Святовец Юлія Анатоліївна,
магістр ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана,
svyatovec@bk.ru**

СКАСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО РЕЖИМУ ПДВ ДЛЯ АГРАРІЇВ: НЕОБХІДНІСТЬ ЧИ ЗАГРОЗА «СМЕРТІ» ДЛЯ ГАЛУЗІ

Анотація. Розглянуто зміни в Податковому Кодексі в сфері оподаткування агропродовольчої продукції та їх вплив на стан галузі.

Вступ. Агропромисловий комплекс відіграє архіважливу роль в економіці України. За 9 місяців 2016 року частка товарів продовольчої продукції у загальному експорті становила 40%. Це є позитивним явищем, оскільки в Україні аграрна сфера займає домінуюче становище серед усіх секторів економіки, і, це сприяє розвитку зовнішньоекономічних відносин, зокрема, із країнами ЄС. Завдяки внутрішньому і зовнішньому попиту АПК може нарощувати обсяги експорту та товаровиробники зможуть поставляти не лише сировину, але